

reicistis. Quapropter omnis qui viderit coram posita
 innocuitatem, laudet præteritam festinationem. Con-
 venit dispositionibus vestris rapta de adversitate se-
 curitas. Ante decuit nostrum fieri, quod taliter libe-
 rat ornari. Ego autem ut horum modo visione non
 perfruar, et quæ causa faciat, et nobiles patroni, et
 quales arbitri, etiamsi taceatur, advertitis. Aposto-
 rum namque festivitas Viennensibus quidem vestris
 inter annum martyrium dies peculiari studio vivit.
 Habeo præsentiam tempori, quo diei passionis fa-
 bricula quam nostis videtur injuncta esse dedicatio
 virorum, quia nihil est ad quod animum meum ve-
 ster destinare non possit affectus. Excusans plebi-
 cula absentiam, meam antepouerem consuetudini
 singularitatem, nisi, ut nostis, in ip-sis pœnitentibus
 nostris fervor appetens vitium vicinum diu formaret
 atque strepitum; cum e nostris ambitio aliquos, alios
 sollicitudo adolescentior, multos gula tractura sit.
 Veritus sum ne forte si vel paucos qui forent quos
 aliena declinantes, suæ magis festivitati studium
 mansuetudinis aggregaret, apud aliquos animus, ut
 solet in tali turbatione, motus isti quasi per absentiam
 meam, eo die cursus nostræ devotionis putaretur
 omitti, quo diversæ partes videbantur institui. Unde
 excusationem meremur. Si rationem rite agnovistis,
 ignoscite, communem festivitatem præteritorum re-
 cordatione, præsentium plenitudine cognoscite, tam

absentium est quam præsentium officii celebrate (sic).
 Confido de misericordia Dei nostri quod etiam mihi
 in hoc loco quandocunque opportunus verbi præsta-
 bit aditum, quibus geminatæ consecrationis oratio-
 rein concessit effectum.

EPISTOLA III.

BEATI AVITI EPISCOPI AD STEPHANUM EPISCOPUM.

Avitus episcopus Stephano episcopo.

Post sanctam festivitatem, quam licet avidi atque
 anxii, vestro tamen interventu divinaque tuitione
 transivimus, debito famulatus obsequio ac sedulæ
 sollicitudinis devotione servimus, quidquid illud no-
 biscum meritæ asperitatis est, solari vestræ, quam
 Deus semper augeat, prosperitatis agnitione cu-
 pientes.

EPISTOLA IV.

AVITI EPISCOPI AD GREGORIUM EPISCOPUM.

Avitus episcopus Gregorio episcopo.

Meis potius ascribo peccatis, quod vos ad dispo-
 sitionem piissimæ voluntatis corporis inæqualitas im-
 pedivit, quanquam consueta dignatio oratione nos et
 oblatione comitata sit. Unde salutationis officia pa-
 gina famulante persolvens, supra quam sermone va-
 leo gratias ago, quod festivitatem nostram pleno vos
 desiderio sitientem, etiam si non satiasis præsen-
 tia, refecistis expensa.

* FRAGMENTA LIBRI DE DIVINITATE SPIRITUS SANCTI.

Sanctus Avitus in illo libro quem de Divinitate Spi-
 ritus sancti contra Gundobadum Arianum regem scri-
 psit, processionem Spiritus sancti a Patre et Filio ita
 declarat.

^b De divinitate Spiritus sancti, quem nec factum
 legimus, nec genitum, nec creatum, Deus est, Deus
 qui operatur omnia in omnibus. Et eodem loco:
 Omnia autem hæc operatur unus atque idem Spiritus,
 et videns singulis prout vult (I Cor. xii, 11). Et Petrus
 in Actibus apostolorum: Quid convenit, inquit, inter
 eos mentiri Spiritui sancto (Act. v, 3)? Et post: Non
 es mentitus hominibus, sed Deo (Ibid., 4). Item alio
 loco: Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei
 habitat in vobis (I Cor. iii, 16)? Et alibi: Si quis Spi-
 ritum Dei non habet, hic non est ejus (Rom. viii, 9).
 Nos vero Spiritum sanctum dicimus a Filio et Patre
 Procedere.

IDEM AVITUS IN EODEM LIBRO.

Ipsæ certe per se Dominus, Spiritum, inquit, veri-
 tatis qui a Patre procedit (Joan. xv, 26). Enimvero

C non dicendo *processit*, sed *procedit*, non tempus pro-
 cedentis docuit, sed præterito futuroque submoto,
 sub interminabilis æternitate præsentis virtutem pro-
 cessionis ostendit; ut sicut est proprium Spiritui
 sancto a Patre Filioque procedere, istud catholica
 fides, etiamsi renuentibus non persuaserit, in suæ
 tamen disciplinæ regula non excedit.

ITEM AVITUS.

Spiritum sanctum æque Patris et Filii esse confi-
 teor, eumque a Patre vel Filio similiter mitti: quod
 mecum prolata quoque Apostoli sententia videtur
 approbasse. Nam legimus: *Paraclitus, quem mittet
 Pater in nomine meo* (Joan. xiv, 26). Et alio loco:
Quem ego mittam vobis a Patre (Joan. xv, 26). Nec
 tamen ut nuper habita collatione tractavimus,
 scinditur una personarum discretione Divinitas. Quia
 si Spiritus, ut acquiescitis, a Patre Filioque vel mit-
 titur vel procedit, non potest missus mittensque
 misceri, et ex quo procedit procedensque confundi.

^a Vir clariss. Stephanus Baluzius in Miscellan. lib. 1
 hæc fragmenta edidit ex veteri codice ms. monaste-
 rii Sancti Galli in Helvetia.

^b Vide supra Alcimi operum fragmenta num. 13.

^c Ea collatio est quæ sequitur.

Nituntur jaculis alii, clypeosque sinistris
 Volvunt, et rapido meditantur bella rotatu.
 Gaudet pars etiam pharetris, volucresque sagittas
 Hostis in occursum mittendis mortibus aptat.
 Aut si forte virum fugientia terga sequatur,
 Ut pennata leves transmittant spicula ventos.

Incedit pavidum postrema per agmina vulgus,
 Non impar numero, cœlum cum pingitur astris,
 Æstuat aut motus pelagi crispantibus undis,
 Littore vel quantas convertit fluctus arenas,
 Vel quantis stillant humentia nubila guttis.
 Mirantur Pharii satrapæ, nec credere tantum
 Se potuisse vident : placet ejecisse tot hostes.
 Sed non hac acie duri salvabere ferri.

Quamlibet innumeris peditum st' pere catervis,
 Unus pugnabit cunctis pro millibus auctor.
 At populus lento moderatus tramite gressum
 Arreptum carpebat iter, præcedere tantum
 Aggressis ducibus, quantum vel tarda senectus
 Vel rudibus reptans infantia sustinet annis,
 Ne præmaturis fragilem contristet eundo
 Ætatem sexumque labor. Sic cuncta supernus
 Dispensat nutus, plebique assistit ovanti.

Ergo ubi signatis sederunt millia castris,
 Armatusque pedes vulgus vallavit inerme,
 Vespere tum primo stanti assimilata columna
 Lusistens puro respanduit æthere flamma :
 Non tamen ut noto dirum micat ignis in axe,
 Proditæ cum terris cœli portenta minantur,
 Seu morbis tristem, bellisque aut cladibus annum ;
 Sed radiis fulgens, et lumine candida læto,
 Ostendit nitidum castris mirantibus ignem.
 Diffugiunt tenebræ, vicinaque sidera cedunt.
 Obstupuere viri primum, perterruit omnes,
 Incussitque metum novitas, tum luminis usus
 Paulatim cœleste jubar commendat amori.

Maxima nocturnas jam pars exegerat horas,
 Et volvenda dies instabat sorte propinqua ;
 Cunctorum ante oculos per cœlum visa moveri,
 Arripuitque viam populo spectante columna.
 Protinus hanc patres sancti sensere sequendam,
 Esse ducemque ducum ; læti mox præsule tanta
 Abrupere moras, castris excedere certant.
 Tunc ut quæque tribus primum sortita laborem
 Ordine carpit iter, sequitur tum cætera pubes.

Hæc inter clarum rediens lux pandit olympum,
 Flamma pallescit conspecto sole columna.
 Vertitur in nubem totus qui fulserat ignis,
 Sed specie perstat tensæ super æthera formæ.
 Tertia nocturnos deterserat hora liquores,
 Et matutinas scandens sol vicerat umbras :
 Ecce novum dictu, cœlo servata sereno
 Frigida ferventi jussa est opponere nubes
 Se radio, densunque parat tenuissima tegmen.
 Sic circumjectis, teilis queis ardet coa,
 Æstibus ignorat genuinum turba calorem,
 Vesperis ut credas leni respargere flatu,
 Blanda vel humentes diffundere frigora ventos.
 Nec tamen hanc nubem tetro suffusa calore

A Forma dabat, nec concreto sic horrida vultu,
 Ut terrent validos cum promunt nubila nimbos ;
 Sed qualis madidus solem cum viderit arcus,
 Tanta fuit pulchræ species extensa columnæ.
 Noctibus ignis erat, lumenque accensa ferebat ;
 Cum sol torreret, gelidi dabat humida roris.
 Has alternantem ducens cum tempore sortem
 Mutavit natura vices, substantia discors
 Muneribus propriis concordem reddidit usum.
 Si mansit, mansere viri ; si mota, secuti.
 Si multis etiam visa est pendere diebus.
 Subdita defixo tardabant agmina vallo.

Ista quaterdenis pietas per reboit annis,
 Dum vastos eremi curris, Judæa, recessus,
 Vincula pedum firmante via, dum tempore tanto

B Non attrita suum servarent tegmina pondus,
 Mollitieque nova prisca durantur amictus.
 Sic longæva foret, quod non damnosa vetustas —
 Dum sacrum populo victum candentia manna
 Ferrent, et cœli frugem terrena viderent.
 Per quam sublimis præliceret ante figura
 Edendum ex utero purum sine semine corpus.
 Quo caperet pascenda salus de sede superna
 Illabente Deo sanctis altaribus escas.

Hoc signo summus percussa rupe sacerdos
 Protulit irriguos populis sitientibus haustus.
 C Christus namque vides stabile consistere petram —
 Percussus jaculo largas qui præbuit undas,
 Porrexitque suis sacro de vulnere potum.

Hebræi interea læti ducente columna
 C Per terras gressu, per cœlum visibus ibant.
 Ecce iterum Phariis insedit mentibus ira,
 Et populus sine more ferox his vocibus arinat,
 Tandem postremos vicina morte furores :
 O nimium s' ultis i ludens mentibus error,
 Præstigixque satis nebulosa in fraude peractæ.
 Nonne pudet famulam nullo certamine gentem
 Sic impune rapi, quod nemine præsule tantus
 Deseruit vacuas discedens accola terras ?
 Rura vacant, cœptis desistunt oppida muris.
 Non solitum consurgit opus, nec cultor in agris
 Exercet validos attrito dente ligones.

Turbidus exactis luit, nulloque tumultu
 Fervida consuetos repetunt suspendia census.
 Quin potius sumptis exercitus irruat armis,
 D Imbellemque manum, profugosque reducat alium —
 Quos si servilis tantum succenderit ausus,
 Ut telis certare velint, mox occidat omnis
 Confusa cum plebe manus : ferventibus armis
 Permixtæ pereant confosso pectore matres,
 Uberibus junctos configant spicula matos.
 Prolem quisque suam cernens ante ora cadente —
 Oblatis optet jugulis succurrere mortem.
 Orbatum nostros faciat libare dolores
 Ultima sors populum : sic vivens omnia perdat —
 Tum pereat ; densa campi sub strage jacentes
 Tristi committant inhumata cadavera cœlo.
 Inde ubi jam totos satia verit ense furores,
 Th sauros revocet fugientes dextera victrix.

Sed nolo ut id fiat coram omni populo, ne turbæ ex-
 citentur; sed tantum coram senatoribus meis et aliis
 quos eligam, sicut vos eligetis ex vestris quos volue-
 ritis; sed non in magno numero, et id fiet die cra-
 stina in hoc loco. Quo dicto episcopi salutato rege
 discesserunt, et reversi sunt ut omnia intimarent aliis
 episcopis. Erat autem vigilia solemnitate S. Justi. Et
 licet optavissent quod hoc fieret die solemnitate se-
 quenti, noluerunt tamen propter tantum bonum au-
 glius procrastinare. Sed unanimiter decreverunt
 apud S. Justi sepulcrum pernoctare, ut illo interce-
 dente obtinerent a Domino petitiones cordis sui.

Evenit autem ut ea nocte cum lector secundum
 morem inciperet lectionem a Moyse, incidit in illa
 verba Domini: *Sed ego indurabo cor ejus et multiplicabo
 signa et ostenta mea in terra Ægypti, et non audiet vos*
 (Exod. vii, 3, 4). Deinde cum post psalmos decantatos
 recitaret ex prophetis, occurrerunt verba Domini ad
 Esaiam dicentis: *Vade et dices populo huic: Audite
 audientes et nolite intelligere; et videte visionem et no-
 lite cognoscere. Excaeca cor populi ejus, et aures ejus
 agrava, et oculos ejus claude, ne forte videat oculis
 suis, et auribus audiat, et intelligat suo corde, et con-
 vertatur, et sanem eum* (Isai. vi, 9, 10). Cumque adhuc
 psalmi fuissent decantati, et legeret ex Evangelio,
 incidit in verba quibus Salvator exprobrat Judæis
 incredulitatem: *Væ tibi, Corrazaim; væ tibi, Betzaida!
 quia si in Tyro et in Sidone virtutes factæ essent quæ
 sunt factæ in vobis, jam dudum in cilicio et cinere peni-
 tentiam egissent* (Matth. xi, 21). Denique cum lectio
 fieret ex Apotolo, pronuntiata sunt verba illa: *An
 divitiis bonitatis ejus et patientiæ et longanimitatis con-
 temnis? Ignoras quoniam sustinentia Dei ad peniten-
 tiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam et
 impœnitens cor thesaurizas tibi iram in tempore iræ*
 (Rom. ii, 4, 5). Quod cum ab omnibus episcopis ob-
 servatum fuisset, cognoverunt lectiones illas sic oc-
 currisse volente Domino, ut scirent induratum esse
 cor regis, Deumque illum in sua impœnitentia relin-
 quere, ad ostendendum divitiis justitiæ suæ; unde
 valde tristes effecti, noctem in lacrymis transegerunt.
 Non destiterunt tamen veritatem nostræ religionis
 contra Arianos asserere.

Igitur tempore quo rex jussit, conveniunt omnes
 episcopi, et simul ad regiam vadunt cum multis sa-
 cerdotibus et diaconibus et quibusdam de catholicis,
 inter quos erant Placidus et Lucanus, qui erant de
 præcipuis militiæ regis. Venerunt etiam Ariani cum
 suis. Cum ergo sedissent coram rege, dominus Avitus
 pro catholicis, Bonifacius pro Arianis, sermonem ha-
 buerunt. Sed postquam dominus Avitus proposuit fi-
 dem nostram cum testimoniis sacræ Scripturæ, ut
 erat alter Tullius, et Dominus inspirabat gratiam om-
 nibus quæ dicebat, tanta consternatio cecidit super
 Arianos, ut qui satis amabiliter audientiam præ-
 buerat Bonifacius, nihil omnino respondere posset ad
 rationes domni Aviti, sed tantum quæstiones diffi-
 ciles proponeret, quibus videbatur velle regem fatigare.
 Sed cum ab Avito urgeretur ut responderet ad ante-

dicta, promittens se etiam responsurum ad ea quæ
 proposuerat, non potuit respondere ad unam de ra-
 tionibus quæ fuerant a domno Avito propositæ, ne-
 que ullam pro defensione suæ partis allegare; sed
 tantum os suum in conviciis aperiebat, et dicebat
 catholicos esse præstigiatores, et colere multitudinem
 deorum. Quod solum cum diceret, videretque rex
 confusionem suæ sectæ, surrexit de sua sede, dicens
 quod in crastinum responderet Bonifacius. Discesse-
 runt ergo omnes episcopi; et quia adhuc dies non
 erat inclinata, iverunt simul cum cæteris catholicis
 ad basilicam domni Justi, consistentes Dominum quo-
 niam bonus, et laudantes eum, qui dederat illis talem
 victoriam de inimicis suis.

Sequenti vero die iterum ad regiam profecti cum
 his qui in præcedenti aderant; cumque ingrederen-
 tur, invenerunt Aredium, qui eis persuadere volebat
 ut regrederentur; dicebat enim quod tales rixæ exa-
 sperabant animos multitudinis, et quod non poterat
 aliquid boni ex eis provenire. Sed dominus Stephanus,
 qui sciebat illum favere Arianis ut gratiam regis con-
 sequeretur, licet fidem nostram profiteretur, respon-
 dit ei quod non timendum erat ne rixæ procederent
 ex inquisitione veritatis et amore salutis fratrum
 suorum, imo nihil esse utilius ad jungendos animos
 in sancta amicitia, quam cognoscere apud quos esset
 veritas; quia ubicunque est, amabilis est, et profes-
 sores ejus reddit amabiles.

Addidit insuper omnes huc venisse secundum jus-
 sionem regis, contra quod responsum non est ausus
 Aredium amplius resilire. Ingressi sunt ergo; et cum
 rex eos vidisset, surrexit in occursum eorum, me-
 diusque inter dominum Stephanum et dominum Avi-
 tum, adhuc multa locutus est contra Francorum re-
 gem, quem dicebat sollicitare fratrem suum contra
 se. Sed cum responderent præfati episcopi, quod non
 esset melior via ineundi pacem quam concordare in
 fide, et operam suam, si gratam haberet, pollicerentur
 pro tam sancto fœdere conciliando, nihil amplius
 locutus est, sed unusquisque locum quem præcedenti
 die tenuerat, occupavit.

Cum itaque sedissent, dominus Avitus tam lucide
 probavit quod catholici non plures deos adorabant,
 ut sapientiam ejus tam catholici quam adversarii cum
 stupore mirarentur. Id autem fecit ut responderet
 conviciis quæ Bonifacius in nostram fidem jecerat.
 Postquam ergo conticuit, ut locum daret responsio-
 nibus Bonifacii, nihil aliud potuit ille dicere, quam
 quod præcedenti die fecerat, et conviciis addens con-
 vicia, tanto impetu clamabat, ut præ raucitate non
 posset amplius loqui et quasi suffocaretur.

Quod cum rex vidisset, et satis diu expectasset,
 tandem surrexit vultu indignationem prætendens
 contra Bonifacium. Tunc dominus Avitus dixit ad
 regem: Si sublimitas vestra vellet jubere ut hi respon-
 derent propositionibus nostris, ut posset judicare
 quænam fides esset retinenda. Sed nihil rex respon-
 dit, neque cæteri Ariani qui erant cum illo; adeo
 stupefacti erant de doctrina et sapientia domni Aviti.

Qui cum videret eorum silentium, subjunxit : Si vestri non possunt respondere rationibus nostris, quid obstat cur non omnes simul conveniamus in eadem fide? Tunc murmurantibus illis, de sua fide securus in Domino addidit : Si rationes nostræ non possunt illos convincere, non dubito quin Deus fidem nostram miraculo confirmet : jubeat sublimitas vestra ut tam illi quam nos eamus ad sepulcrum hominis Dei Justi, et interrogemus illum de nostrâ fide ; similiter et Bonifacius de sua : et Dominus pronuntiabit per os servi sui in quibus complaceat. Rex attonitus annuere videbatur ; sed inclamare cœperunt Ariani, et dicere se pro fide sua manifestanda facere nolle ut fecerat Saul, et ideo maledictus fuerat ; aut recurrere ad incantationes et illicita ; sufficere sibi se habere Scri-

pturam, quæ sit fortior omnibus præstigiis, et hæc semper repetentes, et boantes potius quam vociferantes, rex, qui jam surrexerat, accipiens per manus domnum Stephanum et domnum Avitum, duxit eos usque ad cubiculum suum ; et cum intraret amplexus est eos, dicens ut orarent pro eo. Cognoverunt quidem illi perplexitatem et angustias cordis ejus, sed quia Pater eum non traxerat (Joan. vi, 44), non potuit venire ad Filium, ut veritas impleretur : *Non est volentis, neque festinantis, sed miserentis Dei* (Rom. ix, 16). Et ex ea die plurimi Ariani ad pœnitentiam venerunt, et post aliquot dies baptizati fuerunt, et magnificavit Dominus fidem nostram per intercessionem domni Justi in conspectu omnium.

SYMMACHI PAPÆ AD AVITUM VIENNENSEM EPISCOPUM EPISTOLA.

(Hanc epistolam edemus cum et Symmachi papæ opera.)

SERMO BEATI AVITI,

FERIA TERTIA IN ROGATIONIBUS.

(Ex mss. majoris Carthusiæ.)

Legimus in historia Regum quemdam celebrem prophetarum, exiguo superni pastus alimento, multis diebus iter longissimum sine ullo adminiculo cibi terrestris egisse ; adeo divini beneficii virtus in corpore humano sequestrata infirmitate prævaluit. Comparatio autem modo hæc in sermone non causa est. Sic ergo etiam nobis annum quoddam iter actionum, casuum, timorum diversitate currentibus, quidam qui nos inter ista confortet Rogationum veluti cœlo porrectus sumitur panis : cujus fortitudo atque salubritas non solum inopiam præteritæ sterilitatis suppleat, verum etiam periculum famis ab spiritu nostro non in pane solo, sed in verbo Dei vivente secludat. Quod si quisquam Rogationes nostro sæculo institutas mirretur, quas tantis ante temporibus Ecclesiarum multitudo nescivit, constat hunc posse et muneribus redemptionis, quæ mundi ævo jam pene consumpto in sæculorum fine adfuit, derogare. Viderit quis certe quid sentiat, qualitatem medicaminis rideat furibundus, nesciat desperatus, cæterum frequenter expertus. Sed quis est iste sic ad integrum sanus, ut medicinæ non egeat, ut nulli ægrotantis animæ morbo succumbat, ut non aut cupiditate ardeat, aut avaritia palleat, aut invidia liveat, aut superbia tumeat, aut iracundia caleat, aut obloquio pruriat? Si quis ergo ex his alicujus tædii sibi conscius est qui cuncto

tempore pœnitentiam debet, non renuat triduum. Quod etiam pleno ordine atque digesto prophetia quæ lecta est, si gradibus suis replicetur, insinuat, sic a principio sermonis exorsa : *Vos, inquit, cognovi ex omnibus cognationibus terræ* (Amos iii, 2). Hic statim se Judæorum populus, in quamdam rapinam non amore, sed ambitione præcipitat, ut ad divinæ familiaritatis notitiam præ omnibus videatur ascitus. Sed desistat hinc opportunitas obstrependi, quia potius sub judicio rationis de proprietate sermonum causarum certa metienda sunt. *Vos cognovi, non dixit Inter omnes, sed Ex omnibus cognationibus terræ. Qui sunt autem qui acquiruntur ex omnibus cognationibus terræ, nisi qui ab universitate gentium in unum redacti sunt ex diversis mundi partibus unus populus, et de multis membris sub Christo capite unum corpus?* Cui postmodum vocationi agnoscendæ atque prædicandæ beatissimus Petrus per mentis stuporem defixus vidit linteum quoddam cœlo descendere, quod quatuor angulis sinu turgente submissum, omne genus animalium cum volatilibus atque reptilibus continebat, communitusque ut necessariæ refectio quod vellet ipse mactaret ; appetitum quidem talem, cum talis ciborum modus præcipiebatur, per observantiam legalem exhorruit ; sed mox ad eum sermo divinus, *Quæ Deus, inquit, mundavit, tu immunda ne dixeris*

^a Forte is.

^b Hic locus manifeste depravatus, tametsi sensus sit obvius. Dicit Avitus falli Judæos, qui verba Amos de se interpretarentur, cum ex judicio rationis potius

quam ex vocum proprietate ea metienda sint. Nam si litteram sequamur, hæc quidem de filiis Israel ; si judicium rationis, de Christianis vere et proprie dicuntur.